

УДК 37.013.74: 37.01

Окремі штрихи та тенденції розвитку гуманістичної парадигми освіти у контексті змін вектора управління

INDIVIDUAL STROKES AND TRENDS OF HUMANISTIC DEVELOPMENT EDUCATION PARADIGMS IN THE CONTEXT OF CHANGING THE MANAGEMENT VECTOR

ГОРІШНА Оксана – доктор філософії, старший викладач кафедри інформаційної діяльності та соціальних наук, Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, вул. Руська, 56, Тернопіль, 46001, Україна

HORISHNA Oksana – PhD in Pedagogy, Senior Lecturer, Department of Information Activities and Social Sciences, Ternopil Ivan Puluj National Technical University, 56, st. Ruska, Ternopil, 46001, Ukraine

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-3127-1316>

Анотація. Стаття присвячена аналізу наукових здобутків щодо розвитку гуманістичної парадигми освіти, дослідженню нових тенденцій і штрихів у її розвитку в сучасних умовах. Зокрема, коротко прослідковано генезис становлення гуманістичної парадигми освіти. Наголошено на актуальності досліджуваної проблеми, яка стає критично важливою, оскільки сьогодні як ніколи в пріоритеті людиноцентристський підхід та потреба у формуванні демократичних цінностей у здобувачів освіти. Аналіз наукових здобутків демонструє велику увагу науковців до обґрунтування структури та змісту гуманістичної парадигми освіти. Розглянуто сутність терміну «парадигма» з точки зору різних наук, що підтверджує різні погляди науковців на характеристики парадигми та її класифікації. Метою статті є розгляд тенденцій та окремих характерних штрихів гуманістичної парадигми освіти, виокремлення її впливу на розвиток особистості здобувача освіти, дослідження переваг і пересторог гуманістичної парадигми на сучасному етапі. Розглянуто такі тенденції розвитку гуманістичної парадигми, які впливають на зміст та якість освітнього процесу у закладі вищої освіти: пріоритети гуманістичної освітньої політики; відображення реформ у посиленні гуманістичного аспекту освіти у нормативно-правовій базі освіти; розширення прав і обов'язків споживачів освітніх послуг як характеристика гуманістичної парадигми освіти, використання ідей постмодерністської педагогіки у освітньому процесі; посилення соціальної відповідальності суб'єктів управління; окреслення гуманістичного вектору управління; цифровізація освітнього простору закладу вищої освіти. Виділено переваги і перестороги розвитку гуманістичної парадигми освіти у контексті таких її особливих характеристик: рефлексивний підхід, людиноцентричний підхід, компетентнісний підхід, суб'єктно-суб'єктна взаємодія в освітньому та управлінському процесах, аксіологічний контекст освітнього процесу, академічна свобода здобувачів освіти на викладачів, академічна доброчесність, підтримка управлінської етики, інтеграція емоційного і когнітивного компонента в освітньому процесі, переорієнтація світогляду особистості здобувача освіти на гуманістичні цінності, спрямованість виховних систем на формування рис гуманності особистості здобувача освіти, розвивальне гуманне середовище,

акцент на самоосвіті та саморозвитку особистості. Перспективами подальших розвідок можуть бути дослідження впливу гуманістичної парадигми на систему виховання особистості здобувача освіти та розробка критеріїв оцінки такого впливу.

Ключові слова: заклад вищої освіти, освітній процес, парадигма, гуманістична парадигма освіти, тенденції, штрихи розвитку.

Abstract. The article is devoted to the analysis of scientific achievements on the development of the humanistic paradigm of education, the study of new trends and touches in its development in modern conditions. In particular, the genesis of the formation of the humanistic paradigm of education is briefly traced. The urgency of the problem under study, which becomes critical, is emphasized, since today, as ever, the priority of a human -centrist approach and the need to form democratic values in education applicants. The analysis of scientific achievements demonstrates great attention to scientists to substantiate the structure and content of the humanistic paradigm of education. The essence of the term «paradigm» is considered in terms of different sciences, which confirms different views of scientists on the characteristics of the paradigm and its classification. The purpose of the article is to consider the tendencies and individual characteristic strokes of the humanistic paradigm of education, to distinguish its influence on the development of the personality of education, the study of advantages, and the warning of the humanistic paradigm at the present stage. The following trends in the development of a humanistic paradigm that influence the content and quality of the educational process in the higher education institution are considered: priorities of humanistic educational policy; reflection of reforms in strengthening the humanistic aspect of education in the normative legal bases of education; expanding the rights and responsibilities of consumers of educational services as a characteristic of the humanistic paradigm of education, the use of ideas of postmodern pedagogy in the educational process; strengthening of social responsibility of management entities; outline the humanistic management vector; digitalization of the educational space of a higher education institution. The advantages and warnings of the development of the humanistic paradigm of education are highlighted in the context of its special characteristics: reflexive approach, human-centric approach, competent approach, subjective-subjective interaction in educational and management processes, axiological context of educational process, academic education, academic freedom, academic freedom of education, academic freedom of education. Integration of the emotional and cognitive component in the educational process, reorientation of the outlook of the personality of the applicant's personality to humanistic values, orientation of educational systems on the formation of traits of humanity personality of education, developmental humane environment, emphasis on self-education and self-development of personality. The prospects of further exploration may be the study of the impact of the humanistic paradigm on the system of education of the personality of the applicant of education and the development of criteria for evaluating such influence.

Key words: higher education institution, educational process, paradigm, humanistic paradigm of education, trends, strokes of development.

Вступ. Ретроспективний аналіз досліджуваної проблеми показує, що еволюція парадигм освіти України трансформується через зміну історичних епох розвитку країни. Наприклад, одним з перших реформаторів освіти був послідовник гуманістичних поглядів Костянтин Василь Острозький, який спробував сформулювати ідею національного виховання через вивчення класичних дисциплін. Тому можна стверджувати, що це був початок становлення гуманістичної парадигми освіти. Освітня парадигма України до 1917 року відображала вплив Австро-

Угорської імперії на тернах Східної Галичини, Північної Буковини і Закарпаття. Вона мала частково релігійне спрямування, тобто парадигма освіти носила езотеричний характер і була доступна для окремої верстви населення, а у той час освіта Наддніпрянської України, зазнала значної русифікації. У період проголошення Української Народної Республіки відбулася одна із перших спроб надати автономію освіти та популяризувати національну ідентичність через культурно-просвітницьку діяльність. Можна стверджувати, що саме в цей час почали формуватися гуманістична парадигма на теренах України. В епоху Радянського Союзу, на основі залученості робітників і селян, створювалися школи для дорослих з метою подолання неписьменності. Однак, великим гальмом для розвитку гуманістичної парадигми освіти була пропаганда комуністичної ідеології. У той час спостерігалася підтримка технічної і природничої освіти та професійно-робітничої підготовки фахівців [8]. Після здобуття незалежності України, з метою адаптації до європейського простору, парадигма освіти все більше вбирала в себе ідеї гуманізму, серед яких: свобода напрямів розвитку особистості, пробивались паростки автономії регіональної освіти, активно почали враховуватись запити споживачів освіти на впровадження інновацій в освіті. Підтвердженням цього стали перші спроби поглиблення гуманізації освіти через оновлення нормативно-правової бази освіти, освітніх програм та впровадження нових предметних курсів.

Нове тисячоліття визначається потоком безкінечних реформ та перетворень, що дало змогу інтегрувати вітчизняну систему освіти у міжнародний простір. Зокрема, розвиток гуманістичної парадигми освіти посилюється через долучення закладів вищої освіти до Болонського процесу (2005р.), компетентнісного міждисциплінарного підходу та демократичних принципів. Відтак, вітчизняна система освіти поступово наближається до загальноприйнятих європейських стандартів. Початок 20-х років XXI століття характеризується тенденцією до розвитку інформаційного суспільства, інтеграцію штучного інтелекту, впровадження нових форм навчання, що призвело до розвитку нової парадигми освіти 4.0, яка змінює традиційні освітні процеси і посилює увагу до проблеми гуманізації освітнього процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні наша країна переживає надскладний етап свого історичного розвитку в умовах військової агресії, екологічних криз, соціально-економічних проблем. Така ситуація безумовно впливає на освіту. Щодня читаємо про прояви жорстокості, негативні новини, страх, знецінення життя як великого дару природи. Тому перед освітою постає проблема дослідження гуманістичної парадигми освіти, яка зосереджується на аспектах базових принципах гармонійного розвитку особистості із дотриманням гуманітарного права, визнання людської гідності та власної унікальності. Дослідження концептуальних аспектів гуманістичної парадигми має стати фундаментальною основою у формуванні нового типу суспільства, в якому будуть навчатись і розвивати молоді люди, здатні до єдності заради державних ідей свободи і незалежності швидкої адаптації у мінливому середовищі із збереженням людських чеснот. Зараз сучасна парадигма вкотре потребує досліджень параметричних характеристик гуманістичної парадигми освіти, адже у контексті воєнного стану, невизначеності та нестабільності освіта залишається фундаментальним інструментом розвитку особистості, а її гуманістична спрямованість надає можливість кожній людині реалізувати свій особистий, творчий і науковий потенціал. З огляду на це, актуальність досліджуваної проблеми зумовлена необхідністю формуванню демократичних цінностей у здобувачів освіти та дотримання людиноцентричних принципів в освітньому процесі, а дотримання загальноєвропейських норм та традицій стануть критично важливими і в повоєнний період життя суспільства, і під час відновлення країни.

Проблема аналізу сутнісних характеристик парадигм, як інструменту розуміння напрямів розвитку системи освіти, стала предметом дослідження багатьох вчених. Варто відзначити, що поняття «парадигма» розглядається з точки зору різних наук. Філософський аспект цього поняття, зокрема гносіологічні дискусії щодо набору правил буття та способи пізнання світу, розвивається у наукових працях В. Андрущенко, В. Беха, В. Кременя, В. Лутая, В. Лугового, В. Огнев'юка, А. Фурмана. Поняття парадигма довідниковій літературі пояснюється як «сукупність переконань, цінностей, технічних засобів та виступає зразком для розв'язання завдань наукового дослідження» [10, с. 177]; «сукупність фундаментальних елементів, що утворюють єдине правило, яке визначається у науці чи суспільстві впродовж певного часу» (О. Коппель) [9]. Достатньо глибоко пояснюють це поняття вчені С. Бирик, О. Коппель, В. Лук'янець, М. Опольська та ін.

Соціальний аспект поняття парадигма виділяє О. Гулай, В. Адаменко, Є. Хриков. Освітній ракурс парадигми знайшов своє відображення в аналітичних дослідженнях І. Зязюна, А. Крисоватого, О. Вознюка, Н. Батечка, О. Касьянова, Г. Лисенко, С. Волкова, В. Мокляк, С. Тарелко, О. Попова.

Окрім цього, сучасні науковці пропонують вирізняти такі парадигми як: аксіологічна (Т. Калюжна); неосферна (В. Бех, М. Лещенко, О. Овчарук, Л. Тимчук, В. Рибалка); інноваційна (О. Чумак, М. Лисенко, І. Гавриш); глобальна (В. Огнев'юк, Т. Кошманова); міждисциплінарна (Л. Тарасова); рефлексивна (В. Кушнір); гуманістична (О. Вознюк); гуманітарна (П. Саух); гендерна (Т. Дороніна); парадигма суспільства знань (Г. Лещук, О. Сорока); освіта 4.0 (В. Биков), інтегральна (С. Єрмакова), провідницька (В. Крижко) тощо. Розглядаючи сучасну освіту у соціальному ракурсі, Г. Лещук та О. Сорока передбачають розвиток нових парадигм: проектування, моделювання, екологічного управління, які є найбільш затребуваними в інформаційному середовищі [5, с. 161-162].

Оскільки на тренах України з років встановлення незалежності сформована гуманістична парадигма освіти, її дослідженням займається ціла плеяда українських науковців, серед яких: Н. Ашиток, О. Барановська, О. Гладкий, В. Килівник, С. Головка, І. Абрамська, Н. Мельник, П. Саух, Ю. Саух та багато інших. У сучасній вітчизняній педагогіці поняття гуманістична парадигма освіти розглядається як «діяльність, де особливе місце посідає педагогічна підтримка та педагогічний супровід, в сфері самоствердження та самоорганізації особистості» (Н. Мельник) [6], що стверджує «абсолютну цінність та гідність людини як суб'єкта освітньої та виховної діяльності» (О. Попова) [7, с. 46].

Сучасні вітчизняні науковці виокремлюють загальні характеристики гуманістичної парадигми освіти, серед яких: «створення оптимальних психолого-педагогічних умов, що сприяли б повноцінному розвитку кожного з учасників освітнього процесу: самостановленню, саморозвитку, самоактуалізації ... носіїв певної культури» (Н. Ашиток) [1, с. 22] комфортна атмосфера освітнього середовища; психологічна безпека і підтримка; реалізація особистісної свободи; соціально-культурні цінності (О. Барановська) [2].

Оскільки гуманістична парадигма постійно змінюється під впливом цивілізаційних та суспільних викликів, предметом вивчення стають тенденції у їх розвитку. О. Вознюк, наприклад, визначає зміни у тенденціях розвитку особистості у сучасній парадигмі освіти: розширення філософсько-рефлексивного аспекту педагогіки; розвиток ціннісно-психологічного фактору; здатність швидко реагувати на виклики сьогодення, знаходити нові рішення та підходи до навчання; глобалізація освіти на основі загальноприйнятих суспільством норм; розвиток системно-інтеграційного аспекту педагогіки; поглиблення людиноцентризму, ціннісно-свідомої орієнтації освіти [3, с. 549].

На думку зарубіжного вченого Е. Вайса, сучасна парадигма освіти повинна передбачати наступні тренди: цілісність навчання та виховання на основі міждисциплінарного підходу; цифрову трансформацію освітнього процесу; культивування безперервного розвитку; глобалізацію та різноманітність; етичне лідерство; прийняття стратегічних рішень та основі аналітичних даних [11]. Це вкотре підкреслює важливість розвитку саме гуманістичної парадигми освіти, яка інтегрує рушійний розвиток суспільства та індивідуальні особливості людини.

Отже, гуманістична парадигма освіти і надалі позначається багатоманітністю тенденцій розвитку, вивчення яких дає змогу переосмислювати та якісно покращувати освітній процес в ЗВО.

Попри великий пласт досліджень щодо специфіки змісту та структури гуманістичної парадигми освіти, сучасна епоха потребує врахування основних досягнень модернізації освіти, виділення важливих тенденцій та окреслення окремих змістових штрихів цієї парадигми з врахуванням переваг та пересторог.

Мета статті: розглянути специфіку та окремі характерні штрихи гуманістичної парадигми освіти, виокремити її вплив на розвиток особистості, дослідити переваги і перестороги гуманістичної парадигми на сучасному етапі.

Виклад основного матеріалу. Система управління закладом вищої освіти (далі ЗВО) завжди є адаптивною через те, що відповідно до запитів суспільства, зовнішніх обставин, напрямків реформування міністерства підбирає відповідні гнучкі механізми реагування на усі виклики.

На нашу думку, великий вплив на зміст та якість освітнього процесу у ЗВО мають такі тенденції розвитку гуманістичної парадигми освіти:

Пріоритети гуманістичної освітньої політики, які проявляються в посиленій увазі держави до інклюзивного навчання; розширенні можливостей вибору форм навчання (дистанційного, змішаного, онлайн навчання); реалізації принципу «освіта через усе життя» і залученні широкої верстви дорослого населення до здобуття різних ступенів; можливості отримати кілька спеціальностей через інтеграцію та міждисциплінарність освітніх програм; використанні системи мікрокваліфікацій для пришвидшення кар'єрного шляху педагогів; провадженні обов'язкової військової підготовки в освітньому процесі; відході від універсалізму у викладанні; використанні методів медіації; розумінні пріоритету людського потенціалу та формуванні нової кадрової політики; трансформації традиційних ЗВО у дослідницькі університетів та переведенні їх на госпрозрахунок.

Відображення реформ у посиленні гуманістичного аспекту освіти у нормативно-правовій базі освіти через такі позиції в нормативних документах: закон України Про вищу освіту, закріплює пріоритетність студентоцентризму (стаття 6, 50); розширення можливостей для інклюзії (статті 4, 79); принцип академічної свободи та доброчесності (статті 1, 2, 32); гарантії соціального захисту (стаття 44); інтеграцію українських здобувачів та науковців в міжнародний освітній простір (стаття 75); розвиток індивідуальних здібностей, талантів, професійних навичок здобувачів (стаття 5); важливість гуманістичних цінностей в освітньому процесі (стаття 54); прозору систему управління (стаття 13); дотримання прав як і студентів, так і викладачів (стаття 36) [4].

Розширення прав і обов'язків споживачів освітніх послуг як характеристика гуманістичної парадигми освіти означає: свободу вибору змісту і форм підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників; розширені можливості міжнародного стажування викладачів; академічну свободу викладачів; академічну мобільність здобувачів освіти; підтримку академічної доброчесності; активізацію політики антибулінгу; визнання результатів неформальної освіти в формальній; участь стейкхолдерів (внесення пропозицій і читання лекцій);

залучення студентського врядування до управління ЗВО; забезпечення вільного вибору вибіркових дисциплін; активне впровадження дуальної освіти та розробка індивідуальних освітніх маршрутів для студентів тощо.

Використання ідей постмодерністської педагогіки у освітньому процесі: інноваційних форм проведення лекційних занять (інтерактивні, ігрові технології); урізноманітнення форм навчання (тренінги, хакатони, воркшопи тощо); збагачення науково-методичного забезпечення для самостійної роботи студентів (платформи Atutor, Moddle, Google Class); зміна пріоритетів у взаємодії студента і викладача (паритетність у взаємовідносинах, толерантне ставлення до помилок, здоров'язбережувальні технології); розширення простору для самовираження і самореалізації здобувачів освіти; діалогічний підхід у викладанні; формування критичного та дизайн мислення; формування у студентів культури здоров'я та благополуччя тощо;

Посилення соціальної відповідальності суб'єктів управління ЗВО: участь студентів в обговоренні гострих проблем та прийняття рівень щодо вдосконалення освітнього процесу; формування мінімізації використання ресурсів та захисту довкілля; розвиток екоосвіти; формування відповідальності за використання соціальних мереж та поширення інформації; розвиток у здобувачів освіти здатності до ідентифікації себе як особистості та частини українського суспільства; просування культури звітності перед колективом ЗВО та громадськістю; прозорість алгоритму прийняття рішень, оприлюднення змісту та залучення громадського обговорення до вдосконалення освітніх програм;

Окреслення гуманістичного вектору управління підтверджується: олюдненням управлінських функцій; їх оцінка з точки зору покращення умов перебування в організації та посилення емоційного дизайну освітнього середовища; заміна жорсткого контролю педагогічним наглядом та м'яким моніторингом; використання апеляційних механізмів в оцінювальних процедурах; модернізація управлінських функцій суб'єктів (експертна, представницька, провідницька, мотивуюча тощо); концентрація гуманістичних принципів в управлінні; розвиток гуманістичного менеджменту; перевага колективних рішень над індивідуальними; використання інформаційних технологій у підготовці нової генерації менеджерів.

Цифровізація освітнього простору ЗВО: цифровізація документообігу прийнятті важливих рішень на основі збору аналітичних даних (Data-Driven Decision Making), що дозволяє прогнозувати успішність студентів та вносити корективи у навчальні плани, здійснювати SWOT-аналіз, забезпечувати оптимальне використання ресурсів, популяризувати наукові дослідження тощо. Масштабну інтеграцію штучного інтелекту в освітній процес науково-педагогічному персоналу потрібно розглядати не як загрозу, а як інструмент, нові можливості для покращення викладацької діяльності, індивідуалізації освітнього процесу, оцінювання студентських робіт, ситуативного аналізу, наукового пошуку тощо.

Сучасна парадигма вищої освіти орієнтує на активний розвиток кожної особистості відповідно до принципу студентоцентризму, створює умови для адаптації навчальних програм, визнає пріоритетність не лише академічних знань, але й емоційної зрілості та соціальної свідомості, посилює академічну свободу та мобільність здобувачів освіти тощо. Ефективне впровадження сучасних ідей такої парадигми в освітній процес вимагає переосмислення традиційних методів і механізмів управління, зокрема пом'якшення впливу контрольної-оцінювальної діяльності на результати навчання та викладання, врахування потреб не тільки здобувачів освіти, але й науково-педагогічного персоналу, стейкхолдерів і роботодавців.

На основі аналізу наукових джерел можна визначити такі характерні штрихи цієї парадигми: інтеграція компетентнісного, особисто-зорієнтованого підходів; формування мотиваційно-розвивального та інклюзивного середовища; використання адаптивних технологій управління

з акцентом на саморганізації та саморозвитку особистості; переорієнтація цінностей у світогляді людей; впровадження етики гуманності; паритетність та суб'єктно-суб'єктна взаємодія в освітньому процесі; толерантність до помилок; використання в управлінні технік медіації; оновлення управлінських функцій.

Оскільки, ідеальних систем і явищ у світі не існує, спробуємо розібратися у перевагах та пересторогах гуманістичної парадигми (табл.1.).

Таблиця 1. Переваги і перестороги гуманістичної парадигми в окремих її компонентах

№ п.п	Особливі характеристики	Переваги	Перестороги
наукових підходів			
1.	Рефлексивний підхід	Учасники освітнього процесу розвивають навички самоаналізу і само-рефлексії, що сприяє їх професійному зростанню; переосмислення цінностей; формування навичок критичного мислення	В умовах високого навантаження та часових обмежень процес самоаналізу і рефлексії може носити загальний характер
2.	Людиноцентричний підхід	Покращує ефективність навчання та задоволеності здобувачів освітніх послуг; сприяє їх особистісному зростанню і реалізації власного потенціалу	Надмірна індивідуалізація освітнього процесу може призвести до зниження відчуття колективної приналежності та труднощів під час командної роботи
3.	Компетентнісний підхід	Стимулює розвиток професійних компетентностей студентів, що дозволяє реалізувати їх потенціал на ринку праці, а викладачам дає можливість інтегрувати інноваційні методи роботи в освітній діяльності	У контексті стандартизації компетентностей може знижуватися творчий потенціал учасників освітнього процесу
в освітньому процесі			
4.	Суб'єктно-суб'єктна взаємодія в освітньому та управлінському процесах	Залученість учасників освітнього процесу до прийняття важливих рішень, командний стиль управління, олюднення організаційної культури	Наявність неформального лідерства з протилежними поглядами може призвести до дисбалансу думок, цінностей та порушити управлінські процеси
5.	Аксіологічний контекст освітнього процесу	Освітній процес визнає і підтримує плюралізм ідей та особистих або етнічних переконань, що дає можливість розвитку міжкультурної компетентності здобувачів та колективної гармонії у ЗВО	Можливий розвиток конфліктного середовища через особисті погляди та полярні цінності, які сформувалися протягом довгого періоду часу
6.	Академічна свобода здобувачів освіти на викладачів	Дозволяє усім суб'єктам довільно обирати освітні компоненти, здійснювати власні дослідження, оприлюднювати результати	Додаткові фінансові затрати, перенасиченість інформаційного простору, потреба у збільшені експертів

7.	Академічна доброчесність	Достовірність та унікальність фактів у публікаціях та навчальних матеріалів	Потреба у високоякісних платформах, на яких здійснюється перевірка текстів на плагіат
8.	Підтримка управлінської етики	Толерантність до помилок, гуманізація взаємовідносин, запобігання конфліктів в освітньому процесі	Розвиток неформального лідерства, неформальних груп, зіткнення інтересів формального і неформального управління
9.	Інтеграція емоційного і когнітивного компонента в освітньому процесі	Емоційна підтримка та психологічний супровід студентського і викладацького колективу підвищує ефективність навчання і комунікації в освітній діяльності та адаптацію до змін	Відсутність балансу між когнітивним та емоційним компонентом може призвести до розвитку конфліктного середовища
у розвитку суб'єктів управління			
10.	Переорієнтація світогляду особистості здобувача освіти на гуманістичні цінності	На основі формування культури організаційних цінностей та традицій які відображають діяльність ЗВО розвивається соціальна компетентність і готовність до життя у крос-культурному середовищі	Суб'єктивне трактування цінностей може призвести до ідеологічних суперечностей та конфліктів в освітньому процесі
11.	Спрямованість виховних систем на формування рис гуманності особистості здобувача освіти	Інтеграція етично-моральних стандартів, терпимості, принципів соціальної справедливості і відповідальності в освітній процес задля підтримки академічної доброчесності і верховенства права	Пріоритет соціальних аспектів може призвести до зниження академічних вимог, а надмірна увага до індивідуальних характеристик особистості може сприяти виникненню міжособистісних конфліктів у групі
12.	Розвивальне гуманне освітнє середовище	Можливість навчання та здійснення професійної діяльності в мотиваційному, гуманному і творчому середовищі	Відсутність належного фінансового та ресурсного забезпечення може призвести до хвилювих та одноразових процесів розвитку
13.	Акцент на самоосвіті та саморозвитку особистості	Формування мотивації та відповідальності за результативність власного навчання, що сприятиме подальшій підтримці безперервної освіти	Через обмеженість цифрових та фінансових ресурсів та відсутність самомотивації самоосвіта може не призвести до бажаного результату

Врахування тенденцій розвитку гуманістичної парадигми у системі управління освітнім процесом університету сприятиме позиціонуванню гуманного, емоційно-підтримуючого та вільного від будь яких проявів дискримінації або насильства освітнього середовища. Керівникам варто в управлінській діяльності підтримку балансу між відповідальністю та толерантністю, між особистісно зорієнтованим та колективним підходом у процесі прийняття рішень, між інноваціями і традиціями у системі управління. Розуміння змісту сучасних гуманістичних тенденцій дозволить покращити якість реалізації управлінських функцій і підвищуватиме відповідальність у структурі делегування повноважень і сприятиме формуванню мотиваційного і креативного мікроклімату у колективі на принципах поваги та взаєморозуміння.

Висновки. Отже, сучасна гуманістична парадигма освіти змінюється під впливом таких факторів, як: розвиток науково-технічного прогресу, цифровізації освіти, пріоритетів безпеки людства, посилення особистої свободи у житті людей, вплив наукових здобутків психології на формування ціннісно-свідомої орієнтації освіти. Попри значні досягнення у сфері дослідження у сфері управління, динамічні зміни у житті кожного суспільства, безумовно, впливають на зміст гуманістичної парадигми освіти, що доводять нами виділені тенденції. На основі виокремлення переваг і пересторог цієї парадигми запропоновані методичні рекомендації для керівників можуть слугувати орієнтирами у процесі підвищення якості гуманізації освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Ашиток Н. Гуманістична парадигма в умовах кризових явищ в освіті. *Молодь і ринок*. 2014. № 10. С. 19-24.
2. Барановська О.В. Гуманістична парадигма фундаменталізації навчання у змісті освіти сучасної школи. Сайт лабораторії дидактики Інституту педагогіки НАПН України 2013.
3. Вознюк О.В. Нова парадигма моделювання та розвитку історико-педагогічного процесу: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014 550 с.
4. Про вищу освіту. Закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
5. Лещук Г.В., Сорока О.В. Освітня парадигма суспільства знань. Парадигмальні виклики сучасного розвитку: колективна монографія за загальною редакцією Дуки А. П. Чернігів: ГО «Науково-освітній інноваційний центр суспільних трансформацій», 2022. С. 156–169.
6. Мельник Н.І. Гуманістична парадигма освіти як умова ефективної організації інклюзивної освіти в Україні. *Вісник психології і педагогіки*. Збірник наукових праць. 2012, 9. URL: <https://www.psyh.kiev.ua>
7. Попова О. Гуманістична парадигма як основа формування емпатійної культури майбутнього вчителя музичного мистецтва. О. В. Попова, Лі Юанці. *Мистецька освіта у між-дисциплінарному вимірі*: матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, Харків, 13–14 черв. 2023 р. Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків: ХНПУ ім. Г.С. Сковороди, 2023. С. 44–47. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/12028>
8. Сірополко С. Історія освіти в Україні: монографія. С. Сірополко; Укр. Вільний Ун-т (м. Мюнхен, Німеччина), Друзі т-ва ім. Г. Ващенко. Київ: Наук. думка, 2001. 911 с. URL: <https://surl.lu/dmjkd1>
9. Українська дипломатична енциклопедія: у 2 т. Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка, Ін-т міжнар. відносин; [редкол.: Л. В. Губерський (голова) та ін.]. Київ: Знання України, 2004. Т. 2. 2004. 797 с.
10. Філософський енциклопедичний словник. НАН України, Ін-т філософії імені Г. С. Сковороди; [редкол.: В. І. Шинкарук (голова) та ін.]. Київ: Абрис, 2002. VI, 742 с.
11. Wise E. 7 Trends in Higher Education 2024: Educational Evolution. Job and Education. Pressmaverick, 2024. URL: https://pressmaverick.com/7-trends-in-higher-education-2024-educational-evolution/?utm_source=chatgpt.com

References

1. Ashytok, N. (2014) Humanistychna paradyhma v umovakh kryzovykh yavyschch v osviti [Humanistic paradigm in conditions of crisis phenomena in education]. *Molod' i rynok*. 10, 19-24. [in Ukrainian].

2. Baranovs'ka, O.V. (2013). Humanistychna paradyhma fundamentalizatsiyi navchannya u zmisti osvity suchasnoyi shkoly [The humanistic paradigm of fundamentalization of learning in the content of education of a modern school]. Elektronnyy resurs. O.V. Baranovs'ka. Sayt laboratoriyi dydaktyky Instytutu pedahohiky NAPN Ukrainy. [in Ukrainian].
3. Voznyuk, O.V. (2014). Nova paradyhma modelyuvannya ta rozvytku istoryko-pedahohichnoho protsesu: monohrafiya [A new paradigm for modeling and developing the historical and pedagogical process]. Zhytomyr: Vyd-vo ZHDU im. I. Franka, 550 [in Ukrainian].
4. Pro vyshchu osvitu [About higher education] Zakon Ukrainy vid 1 lypnia 2014 roku № 1556-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> [in Ukrainian].
5. Leshchuk, H.V. Soroka, O.V. (2022). Osvitnya paradyhma suspil'stva znan'. Paradyhmal'ni vyklyky suchasnoho rozvytku [The educational paradigm of the knowledge society]: kolektyvna monohrafiya za zahal'noyu redaktsiyeyu Duky A. P. Chernihiv: HO «Naukovo-osvitniy innovatsiynyy tsentr suspil'nykh transformatsiy», 156–169. [in Ukrainian].
6. Mel'nyk, N.I. (2012). Humanistychna paradyhma osvity yak umova efektyvnoyi orhanizatsiyi inklyuzyvnoyi osvity v Ukraini [Humanistic paradigm of education as a condition for effective organization of inclusive education in Ukraine]. Visnyk psykholohiyi i pedahohiky. Zbirnyk naukovkh prats'. 9. URL: <https://www.psyh.kiev.ua/> [in Ukrainian].
7. Popova, O. (2023). Humanistychna paradyhma yak osnova formuvannya empatiynoyi kul'tury maybutn'oho vchytelya muzychnoho mystetstva [Humanistic paradigm as a basis for the formation of an empathetic culture of a future music teacher]. O. V. Popova, Li Yuantsi. Mystets'ka osvita u mizhdystsyplinarnomu vymiri: materialy II Vseukr. nauk.-prakt. konf. z mizhnar. uchastyu, Kharkiv, 13–14 cherv. 2023 Kharkiv. nats. ped. un-t im. H. S. Skovorody; [za zah. red. O. O. Matvyeyevoyi]. Kharkiv: KHNPU im. H.S. Skovorody, 44–47. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/12028> [in Ukrainian].
8. Siropolko, C. (2001). Istoriya osvity v Ukraini [History of education in Ukraine]: monohrafiya. S. Siropolko; Ukr. Vil'nyy Un-t (m. Myunkhen, Nimechchyna), Druzi t-va im. H. Vashchenka. Kyiv: Nauk. dumka, 911. URL: <https://surl.lu/dmjkd1> [in Ukrainian].
9. Ukrayins'ka dyplomatychna entsyklopediya [Ukrainian Diplomatic Encyclopedia]: u 2 t. Kyiv. nats. un-t imeni Tarasa Shevchenka, In-t mizhnar. vidnosyn; [redkol.: L. V. Hubers'kyi (holova) ta in.]. Kyiv: Znannya Ukrainy, 2004. T. 2 . 2004. 797 s. [in Ukrainian].
10. Filosofs'kyi entsyklopedychnyy slovnyk [Philosophical Encyclopedic Dictionary]. NAN Ukrainy, In-t filosofiyi imeni H. S. Skovorody; [redkol.: V. I. Shynkaruk (holova) ta in.]. Kyiv: Abrys, 2002. VI, 742 s. [in Ukrainian].
11. Wise E. 7 Trends in Higher Education 2024: Educational Evolution. Job and Education. Pressmaverick, 2024. URL: https://pressmaverick.com/7-trends-in-higher-education-2024-educational-evolution/?utm_source=chatgpt.com [in English].